

Барановська Ірина Георгіївна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0000-0002-8223-0739
iriskab1468@gmail.com

Демченко Олена Петрівна

кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0000-0001-5975-4470
d_elena_pr@ukr.net

Граб Оксана Дмитрівна

старший концертмейстер кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
grabulka.67@gmail.com

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ І МИСТЕЦТВА ДО ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація В статті порушується важливе питання реформування системи вищої освіти, впровадження в освітній процес вищих педагогічних університетів інноваційних технологій навчання. Окреслено характерні тенденції у розвитку суспільства, з'ясовано важливі проблеми сьогодення, вивчено потреби ринку праці. Визначено напрями розв'язання проблеми формування soft skills учнів засобами театралізованої діяльності. Інноваційним інструментом підготовки майбутніх учителів до формування soft skills дітей засобами театралізованої діяльності визнано метод проєктів. З'ясовано, що професія вчителя початкових класів та мистецтва пов'язана з різного роду напруженими ситуаціями, що мають, як позитивно, так і негативне забарвлене підґрунтя. Педагогічну творчість визнано основою успіху вчителя. Визначено перелік soft skills майбутніх учителів: творче мислення, емоційний інтелект, ефективне використання ресурсів та ефективне спілкування, командна робота. Ці навички визнано життєво необхідними для учнів та студентів. Засобом формування soft skills навичок обрано театральне мистецтво. Дано визначення поняттю театралізована діяльність.

Представлено результати опитування вчителів-практиків та учнів 3-4 класів, що допомогли визначити наявні в системі української освіти суперечності. Узагальнено і показано роботу з упровадження в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського проєкту Еразмус + (Модуль Jean Monnet) 620252-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE «EU experience of soft skills development of preschool and primary school-age

children by theatre activities in teacher training». Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Подальших досліджень потребує розробка інтегрованих освітніх програм, робота над створенням університету третього покоління.

Ключові слова: проєкт, вчитель початкових класів, вчитель мистецтва, soft skills, театральне мистецтво, театралізована діяльність.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Майбутнє освіти України неможливо сьогодні розглядати поза європейським і світовим розвитком. Хоча Україна ще не входить до складу європейських інтеграційних об'єднань, але відчуває їхній помітний вплив на всі сфери суспільного життя. Реформи у системі освіти пов'язані з перспективами входження України в Європейський освітній простір, а також з вимогами сучасного ринку праці. Модернізація суспільного життя, поява таких явищ, як глобалізація, інформатизація, ставить виклики перед усіма рівнями української освіти.

Помітні зміни у національному освітньому законодавстві. У Законах України «Про освіту» (2017), «Про дошкільну освіту» (2021), «Про вищу освіту зі змінами (2021) ставиться вимога щодо оновлення змісту та методичного супроводу освітніх програм на засадах дитиноцентричного та студентоцентричного підходів, з урахуванням особливостей та освітніх потреб дітей, учнів, студентів, роботодавців. Кожна особистість, її індивідуальність та неповторність визначаються сьогодні найвищою цінністю суспільства загалом, освіти, зокрема.

У наукових дослідженнях останніх десятиліть (М. Дорки, Р. Жилия, Р. Тепла, А. Теплюк та ін.) окреслено важливі проблеми сьогодення, пов'язані, в тому числі, з вихованням молодих поколінь. Так, в емоційному розвитку дітей, починаючи з дошкільного віку, помітні небажані тенденції (тривожність, емоційна напруга, часті емоційні розлади, депресія, гіперактивність, агресивність, скутість) [1]. Учені пояснюють означені проблеми з всеосяжною інформатизацією соціуму, невпинним зростанням обсягу інформації, що діє на людину з усіх боків. Джерелом інформації, комунікації все частіше стають нові медіа – Інтернет, мобільні додатки, інтерактивне телебачення, тощо. Діти та молоді люди все більше часу проводять за гаджетами, у віртуальному просторі, тоді як на «живе» спілкування з однолітками, дорослими відводять мінімум часу.

Отже, виникає потреба та необхідність пошуку ефективних способів налагодження організації міжособистісного спілкування та взаємодії на засадах компетентнісного та творчого підходів, оскільки в умовах креативної колективної взаємодії створюються умови для розвитку життєво необхідних навичок soft skills.

Мінливість і проблеми сучасного суспільства зумовлюють перетворення не тільки законодавчої бази, інфраструктури, змісту діючої системи освіти, а й спрямовують на формування нового світогляду вчителів і батьків дітей, оновлення способів взаємодії між дітьми та дорослими, перегляду ідей, цілей, завдань освіти. Ключова реформа Міністерства освіти і науки України – це Нова українська школа. Головна її мета – «створити освітній заклад, в якому цікаво, комфортно, безпечно, приємно навчатись, де учням даватимуть не тільки знання, а й навички та вміння застосовувати їх у майбутній життєдіяльності. Освітні інновації спрямовані на переведення вектора пізнання із зовнішнього світу дитини, створеного природою та людиною, на засвоєння процесів взаємодії з цим світом, розуміння смислів власної діяльності» [2]. Реформування системи дошкільної та початкової освіти викликає потребу в оновленні та змінах системи підготовки майбутніх учителів, стійких до викликів та завдань, що ставить суспільство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вимогою часу стає підготовка конкурентноспроможних фахівців, здатних творчо мислити, швидко орієнтуватися у насиченому інформаційному просторі, реагувати на соціокультурні виклики, бути емоційно стійкими та інтелектуально розвиненими патріотами рідної країни. Різні вектори проблеми

підготовки майбутніх учителів в умовах нової соціокультурної реальності розглянуто у працях сучасних дослідників (Т. Андрущенко, Л. Бондарчук, С. Варенюк, Ф. Ващук, О. Демченко, В. Кремінь, Н. Лазаренко, В. Луговий, А. Сбруєва, В. Шульгіна та ін.). Так, Актуальною є думка Н.Лазаренко [3] про необхідність удосконалення підготовки майбутніх педагогів у контексті євроінтеграційних процесів, важливість «розробки перспективно-стратегічних заходів удосконалення підготовки вчителя відповідно до європейських стандартів тощо». Але, з іншого боку, дослідниця наголошує на поєднанні закордонного досвіду з сучасною вітчизняною методологією, духовною й загальною культурою соціуму. Т. Андрущенко визначає, що нова філософія вищої освіти передбачає орієнтацію на забезпечення високої якості підготовки студентів у системі вищої школи країни [4, с. 108-110]. Сьогоднішній ринок праці спрямовує педагогічні університети на створення умов для розвитку soft skills здобувачів покоління Z, соціальної взаємодії, яке віддає перевагу спілкуванню через мобільні пристрої та додатки. Завдання педагогічних закладів вищої освіти забезпечити випускників новітніми знаннями та навичками, необхідними для швидкої адаптації та успіху в майбутній педагогічній практиці.

Сучасні дослідники (О. Демченко, О. Жовніч, Н. Казьмірчук, О. Мельник, В. Подорожний, І. Сікорська, І. Стахова, Т. Фініков та ін.) бачать потенційні можливості удосконалення системи вищої освіти України у практиці розробки та реалізації освітніх проєктів, як інструменту мобілізації необхідних освітніх ресурсів задля отримання позитивного результату, підготовки м'якої майстерності майбутніх учителів. Швидкому технологічному розвитку суспільства притаманний неупинний рух уперед. Дослідники Ю. Москвічова, Н. Мозгальова, О. Щолокова характеризують цей рух принципом універсалізму, що об'єднує мистецтво, філософію та науку [5].

На сучасному етапі використовуються можливості вдосконалення підготовки майбутніх педагогів до різних аспектів професійної діяльності в контексті підготовки та реалізації проєктів Програми ЄС Erasmus + Module Jean Monnet. Серед завдань яких є розвиток, удосконалення та поширення європейських студій в освіту та науку України. Зокрема, у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, керівник проєкту О. Жовніч реалізується проєкт програми ЄС Erasmus + Module Jean Monnet (620252-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE «EU experience of soft skills development of preschool and primary school-age children by theatre activities in teacher training / Підготовка майбутніх педагогів до впровадження європейського досвіду формування soft skills дітей дошкільного віку та учнів початкової школи засобами театральної діяльності»). Результати впровадження проєкту представлені в низці публікацій [6; 7].

Мета статті – окреслити результати пошуку інноваційних інструментів підготовки майбутніх учителів до формування soft skills учнів та дітей засобами театралізованої діяльності.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розвиток навичок майбутніх учителів – нагальна потреба сьогодення. Дослідження проведені Фондом Ендрю В. Меллона показало, що сьогоднішньому випускнику гуманітарних, у тому числі й педагогічних університетів, потрібні знання та навички творчої взаємодії, співпраці, спілкування, емоційної стійкості. Ці м'які навички відносять до категорії універсальних, оскільки вони дозволяють молодим спеціалістам краще орієнтуватися на робочому місці, досягти гармонії в роботі та здійснити свої професійні цілі.

Педагогічну професію варто віднести до такої категорії, в межах якої життєвий і творчий шляхи максимально синтезуються, поєднуються в процесі особистісного самопізнання і самотворення. Творчий шлях, на думку Т. Титаренко, є шляхом постійних модифікацій особистісного світу, мета якого – розвиток себе. В процесі такого зростання особистість спочатку ідеально проєктує сходинки саморозвитку, а потім чуттєво-практично втілює свої задуми. Проєктування професійних позицій найбільш органічно відбувається в

процесі творчості. Педагогічна творчість стає механізмом перетворення особистісних смислів ставлення до світу, що увійшли у внутрішній психічний стан, на конкретні зовнішні реакції [8]. Цей механізм забезпечує вчителю творчу продуктивність рефлексивного плану, народжує нову педагогічну технологію.

Професія педагога насичена різного рівня напруженими ситуаціями (між особові конфлікти, відчуття тиску, перенапруження, перевтоми), котрі пов'язані з можливістю підвищення емоційної реакції й нерідко призводять до «професійного вигорання» (Г. Крайт), іншими словами – трудового стресу. Професійний обов'язок вчителя – приймати зважені рішення, не дозволяти своїм емоціям вийти з-під контролю, долати спалахи гніву, відчаю, роздратування та пропонувати вихованцям зразки етики поведінки, спираючись на емоційну стійкість. Однак, зовнішнє стримування емоцій навпаки, підвищує емоційну напругу та негативно впливає на здоров'я, нерідко викликаючи різного роду психосоматичні захворювання. Якщо негативні емоційні стани повторюються часто, це призводить до закріплення негативних особистісних якостей учителя (запальності, тривожності, песимізму) та негативно позначається на ефективності педагогічної діяльності, взаємовідносинах з учнями та колегами. Емоційна стійкість, емоційна відкритість і щирість – важливі якості сучасного вчителя.

Теоретичний етап дослідження включає оцінку українського контексту, його узгодження з науковим розумінням особливостей працевлаштування на основі наявних навичок. У процесі наукових пошуків співвідносились два аспекти: готовність випускників (наявність навичок, умінь, знань, особистісних якостей) та вимоги сучасного ринку праці. Вивчався набір досягнень, освітніх результатів навчання (навички, вміння, особистісні якості), що підвищують шанси випускника працевлаштуватися та досягти успіху в педагогічній діяльності, а також навички, знання, вміння та особистісні якості, які роблять випускників більш схильними до вибору професії, в якій він може досягти успіху. Аналіз великої кількості способів визначення та інтерпретацій м'яких особистісних і міжособистісних навичок (320 позицій) дозволив виділити найбільш необхідні для професійної діяльності вчителя початкових класів та мистецьких дисциплін. До переліку найвагоміших характеристик відносимо: творче мислення, емоційний інтелект, ефективне використання ресурсів та ефективне спілкування, командна робота. Було з'ясовано, що ці *soft skills* відповідають природним потребам кожної особистості загалом. Отже, закладені в людині задатки, необхідно систематично і професійно розвивати.

Унікальним поліфункціональним засобом розвитку *soft skills* (життєво необхідних навичок) у дослідженні визначено театралізовану діяльність. Театральне мистецтво – органічно синтезує в собі різні види мистецтв – музичне, хореографічне, образотворче, декоративно-прикладне та інші. Синтез мистецтв в одному виді розширює асоціативну діяльність свідомості, активізує уяву, прискорює осягнення образу [9, с. 5-13]. Виконуючи свою функцію, кожне з мистецтв ніби насичує гру акторів різноманітними барвами, робить її більш насиченою та яскравою, оскільки в театрі танець, музика, зовнішнє оформлення та дія акторів існують як єдине нероздільне ціле. Театр займає важливе місце у житті суспільства та виконує художньо-естетичну, видовищно-розважальну, комунікативну, соціалізуючу, компенсаторну, ігрову, нормативну, розвивальну, виховну та інші функції. Проте, одна з найважливіших серед них – пізнавальна, завдяки якій здійснюється передача соціального досвіду від старшого покоління до молодшого, від одних країн і народів до інших. В основу дослідження було покладено гіпотезу, що театралізована діяльність є ефективним засобом розвитку м'яких навичок учнів і вчителів.

Важливого значення у розв'язанні соціально-виховних завдань надає включенню дітей у театралізовану діяльність В.Шахрай. га думку дослідниці «функціонування різних видів шкільного соціально-центрованого театру, що порушує проблеми суспільства, соціально-групові питання, які безпосередньо дотичні до інтересів школярів, дають їм матеріал для роздумів про стан соціуму та власне місце в ньому, про життєві цілі, тактики тощо» [10].

Театралізовані вправи та етюди, драматизації та інсценізації розраховані на активне включення усіх суб'єктів діяльності. Участь у театралізованій діяльності – це емоційно насичена праця, спрямована на досягнення результату через колективну творчість. У науково-педагогічній літературі зустрічаємо різні тлумачення поняття «театралізована діяльність». У нашому дослідженні театралізована діяльність – це художньо-творча, ігрова діяльність, що пов'язана із сприйманням творів театрального мистецтва, створенням художніх образів, розкриттям їх характеристик, шляхом моделювання поведінки, відтворенням стосунків між героями за допомогою спеціальних вербальних та невербальних засобів. Це вид творчо-ігрової активності, котрий дозволяє задовольнити потреби у самовираженні, спілкуванні, пізнанні себе через відтворення різних художніх образів [6; 7; 9].

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На першому етапі дослідження було вивчено потреби вчителів-практиків щодо необхідності отримання додаткових знань і навичок використання елементів театрального мистецтва, способів організації театралізованої діяльності зі школярами (анкетування). Використання комп'ютерних технологій та сервісу google form дозволило подолати виклики пандемії та залучити до опитування вчителів різних закладів освіти міста Вінниці та Вінницької області. Новітні комп'ютерні технології дозволили якісно та швидко здійснити обробку відповідей респондентів, узагальнити інформацію, важливу для наступного дослідження.

Так, 92,5 % респондентів вказали на необхідність залучення учнів початкової школи до театралізованої діяльності, оскільки розуміють її педагогічну цінність у «всєбічному розвитку школярів», «розвитку творчих здібностей / «м'яких навичок» / вміння комунікувати, виражати свої емоції / можливості легко адаптуватися до освітнього процесу», «соціалізації», «перспективі для нових захоплень», «вивченні нового навчального матеріалу в цікавій формі» тощо. Також вчителі зазначили, що відповідно до типових програм Нової української школи, застосовувати різні види театралізованої діяльності можна на уроках, зокрема, мистецтва, читання, інтегрованого курсу «Я досліджую світ»; у позакласній діяльності. Водночас, аналіз відповідей респондентів показав, що вчителі-практики рідко використовують театралізовані види діяльності на уроках, оскільки, незважаючи на достатню кількість методичних матеріалів та посібників, вони потребують допомоги, порад, підвищення кваліфікації з методики організації театралізованої діяльності школярів.

Наступним етапом дослідження стало вивчення бажань та інтересів учнів щодо участі в театралізованих видах діяльності. Опитування проводилось здобувачами ступеня вищої освіти «магістр» під час виконання кваліфікаційних робіт. Результати констатувальних етапів експерименту показали декілька негативних тенденцій. Зокрема, 70,2% опитаних учнів 3-4 класів ніколи не були у театрі, у тому числі у театрі ляльок; тільки в одній школі з п'яти діє театральний гурток. Водночас, позитивним вважаємо те, що учні висловили щирі бажання взяти участь у костюмованому балі, захоплені ідеями перевтілення під час виконання ролей казкових героїв за допомогою масок чи інших атрибутів. Вони проявили позитивні емоції та легке сприйняття умов гри героїв (акторів) театру рукавичних та пальчикових ляльок тощо. Ці факти засвідчують, з одного боку – про високу мотивацію та інтерес школярів до театрального мистецтва, з другого – про недоліки в роботі вчителів щодо використання театру в освітньому процесі, а також низький рівень знань учнів у галузі театрального мистецтва.

Як бачимо, отриманні дані вказують на суперечність між розумінням педагогічної цінності театралізованої діяльності та недостатньою готовністю вчителів до її організації.

Потреба у розв'язанні окреслених проблем стала підґрунтям для розробки проєкту програми ЄС Erasmus + Module Jean Monnet. «Підготовка майбутніх педагогів до впровадження європейського досвіду формування soft skills дітей дошкільного віку та учнів початкової школи засобами театралізованої діяльності», який реалізується протягом 2020-2023 років у

процесі підготовки майбутніх учителів спеціальності 013 Початкова освіта у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського.

У межах проєкту 30 здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» протягом року вивчають факультативний курс, який він включає чотири навчальні модулі європейської спрямованості (120 год). На лекційних і практичних заняттях майбутні вчителі оволодівають системою міждисциплінарних знань з питань організації різних видів театралізованої діяльності дітей дошкільного і молодшого шкільного віку з метою розвитку soft skills у контексті підвищення якості дозвілля; набувають здатності критично засвоювати зарубіжні теорії та досвід організації театралізованої діяльності дітей, творчо використовувати західноєвропейський досвід під час організації різних видів театралізованих дійств для розвитку soft skills різних категорій дітей з особливими потребами. На засадах інклюзивного підходу здобувачі знайомляться з особливостями залучення учнів до різних видів театралізованої діяльності, вчаться креативно підходити до вибору методів і прийомів включення у театралізовану діяльність різних категорій дітей. У процесі виконання комплексу інтерактивних вправ студенти вчаться творчо вирішувати соціально-виховні завдання (зокрема, формування «м'яких навичок») засобами різних видів театру, засвоюють основи режисури та художньо-музичного оформлення театралізованого дійства в контексті європейських традицій.

З метою підготовки майбутніх педагогів до використання театральної діяльності у соціально-виховній роботі з молодшими школярами, засвоєння міждисциплінарних знань і досвіду колективної співпраці вони працюють над створенням сценарію дитячої вистави за мотивами казки чи літературного твору. Зокрема, студенти розробляють постановку вистави соціально-виховного змісту «Пітер Пен» за мотивами казкових повістей шотландського письменника сера Джеймса Метью Баррі. Головний герой – Пітер Пен – один з популярних персонажів дитячої літератури ХХ століття, який не хоче дорослішати, потрапляє у вирій неймовірних пригод (зустрічі з феями, русалками, піратами). Разом з іншими персонажами, хлопчик учиться розуміти та цінувати добро, партнерські стосунки. У творі робиться акцент на сімейних цінностях, батьківській любові, яка оберігає дитину навіть на відстані; на хвилюванні батьків за своїх дітей. Діти, коли стають дорослими, прощаються з безтурботним життям, однак, для своїх батьків вони завжди залишаються дітьми. У п'єсі підіймається важлива тема: дім, що стає порожнім без дітей; родинне тепло та любов, які потрібно вчитись берегти з малечку; повага, пошана, довіра до батьків і всіх членів родини тощо.

У процесі репетицій учасники проєкту шляхом розширення тезаурусу емоційних концептів і вправлянь з акторської майстерності здобували важливі для майбутньої професійної діяльності навички роботи в команді, здатність чути і враховувати думки інших, відстоювати власні; розвивали свій емоційний інтелект, творче мислення. У процесі роботи над зовнішнім оформленням вистави студенти розширили свої знання з театральної педагогіки та основ режисури, засвоїли такі поняття, як «сценічний рух і простір, закони сцени, види декорацій» тощо. Розвивально-виховний потенціал у підготовці майбутніх педагогів має створення музичного супроводу вистави, використання сили і глибини музики як виду мистецтва, яке інтегрується у театральній постанові. Студенти вчилися вибирати фонову музику та музичне оформлення вистави, що дозволяє акторам краще зіграти роль і передати ідейний задум вистави.

З метою поглиблення знань студентів у сфері театральної педагогіки у рамках реалізації проєкту була налагоджена співпраця з головним режисером та акторами Вінницького академічного обласного театру ляльок. Зокрема, було організовано відвідання слухачами факультативного курсу вистави театру ляльок «Про се, про те» та дитячої опери «Коза-Дереза». Під час обговорення студенти відмітили майстерність акторської гри, яскравість музичного супроводу, якісну режисуру спектаклів. До того ж, них було організовано майстер-клас і тренінг, авторами яких стали головний режисер театру О. Свіньїн, актор О. Гончарук.

Такі форми роботи сприяли розширенню знань, набуттю навичок сценічного монологічного та діалогічного мовлення, сценічного руху, основ «оживлення» театральної ляльки тощо.

Ще однією формою роботи під час реалізації проєкту став перегляд вистави «Котигорошко» у комунальному закладі «НВК: ЗШ I-III ступеня – гімназія №2 Вінницької міської ради», її аналіз. Театралізоване дійство підготувала вчителька початкових класів І. Карвацька спільно зі своїми вихованцями, учнями 4-го класу, їхніми батьками і старшокласниками. Як відзначила педагог під час спілкування зі студентами, метою включення школярів у постановку театрального дійства є розвиток не лише акторських здібностей і талантів дітей, а й формування сценічної культури, набуття дітьми навичок взаємодії та колективної роботи, виховання дисциплінованості та відповідальності тощо. Досягненню таких цілей і успіху вистави загалом сприяє різнобічна, складна, педагогічно організована робота та співтворчість дітей і дорослих протягом тривалого часу.

Студенти, у свою чергу, позитивно оцінили результати такого педагогічного підходу до організації театральної діяльності молодших школярів, зокрема, злагоджену співпрацю всього творчого колективу. На прикладі створення декорацій до вистави, безпосередньо оформлення сцени з трьохголовим змієм, майбутні вчителі побачили і відчували всю антропоморфну властивість людського мислення, що є основою сприйняття та розуміння глядачами символічної мови театрального мистецтва.

Отже, перегляд вистав як професійних, так і самодіяльних дитячих театрів – важливий напрям у підготовці майбутніх вчителів до формування soft skills учнів засобами театрального мистецтва.

Відзначимо, що одним з важливих напрямів реалізації проєкту є організація роботи тематичних напрямів у рамках Міжнародних і Всеукраїнських конференцій і підготовка студентів до участі в них. Зокрема, було проведено секції:

– «Театральне мистецтво як засіб розвитку soft skills дітей у контексті досвіду країн ЄС та України», Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (24 листопада 2020 р.);

– «Розвиток soft skills дітей з особливими освітніми потребами засобами театралізованої діяльності в умовах інклюзивного освітнього простору», Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами» (10-11 грудня 2020 р.; 17-18 листопада 2021 р.);

– «Європейські педагогічні концепції та український досвід використання театральної діяльності у розвитку soft skills дітей: теорія, практика, перспективи», Міжнародна науково-практичної інтернет-конференція «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (22-23 квітня 2021 р.).

Більшість слухачів факультативного курсу виступили з доповідями на названих конференціях і підготували тези, які опубліковані в збірках матеріалів. Загалом виявлено інтерес до проблематики проєкту від студентів, які не беруть безпосередньої участі у його реалізації. Показником цього є більше 300 заявлених учасників і опублікованих тез за результатами участі конференціях. Відзначимо, що на цих науково-практичних форумах було проведено серію майстер-класів та зустрічей з педагогами-практиками, які ділились своїми вміннями, напрацюваннями та досвідом організації театралізованої діяльності учнівської та студентської молоді.

У ході реалізації проєкту забезпечується ще один напрям – підвищення кваліфікації з вчителів-практиків. З цією метою для вчителів початкових класів та мистецтва, педагогів-організаторів на базі освітнього Хабу Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського проєктною групою викладачів (О. Жовніч, О. Демченко, Н. Казьмірчук, І. Барановська, І. Стахова, В. Подорожний) було проведено наступні форми неформальної освіти: міні-симпозіум «Підготовка студентів до використання театралізованої діяльності у розвитку soft skills дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: європейський

контекст» (29 червня 2021 р.); навчальний тренінг «Театралізована діяльність: мистецтво, «школа почуттів» і досвід спілкування» (серпень, 2021 р.) та курси підвищення кваліфікації педагогів-практиків «Організація театралізованої діяльності для розвитку soft skills дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: європейський контекст (жовтень, 2021).

Узагальнені науково-методичні матеріали та результати напрацювань першого року реалізації проєкту увійшли у навчальний посібник «Сучасна драматургія для дітей у контексті європейських традицій».

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

В умовах сучасних викликів і реформування вищої педагогічної освіти важливим є пошук шляхів імплементації європейських студій у підготовку здобувачів вищої освіти. Одним актуальних напрямів є формування готовності майбутніх учителів до реалізації компетентнісного підходу та розвитку соціально зумовлених якостей у дітей різного віку. Особливого значення набуває необхідність формування в учнів життєво необхідних навичок soft skills, формування в них здатності до продуктивного міжособистісного спілкування та взаємодії, емоційного інтелекту тощо. Для розвитку «м'яких / гнучких» навичок, як вагомих для людини XXI століття, обрано театральне мистецтво загалом і театралізовану діяльність учнів, зокрема. Така ідея реалізується в освітньому процесі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського у рамках проєкту програми ЄС Erasmus + Module Jean Monnet (620252-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE «EU experience of soft skills development of preschool and primary school-age children by theatre activities in teacher training»). Для цього організовано факультативний курс для здобувачів вищої освіти, метою якого є впровадження європейських студій у підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, вчителів початкових класів і мистецтва до використання театралізованої діяльності у соціально-виховній роботі з різними категоріями дітей. Провідними формами і методами вибрано: проведення лекційних і практичних занять, відвідання професійних дитячих театрів і аматорських дитячих театральних вистав, розробка і постановка сценаріїв п'єс, проведення майстер-класів і вебінарів, участь у науково-практичних конференціях тощо.

Перспективним напрямом є продовження роботи над реалізацією проєкту, впровадженням інноваційних інструментів у підготовку майбутніх учителів до формування soft skills дітей засобами театралізованої діяльності у європейському контексті, проведення наукових досліджень щодо оцінки ефективності проєкту.

Наступним завданням є також розробка інтегрованих освітніх програм, робота над створенням університету третього покоління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Система засобів ефективного впливу на емоційний розвиток дітей. URL: <https://emotsijno-osobistisnij-rozvitok-ditej-v-umovakh-sim-ji.webnode.com.ua/sistema-zasobiv-efektivnogo-vplivu-na-emotsijnij-rozvitok-ditej-doshkilnogo-viku>
- [2] Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи (2016). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
- [3] Лазаренко Н.І. (2019) Професійна підготовка вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції: монографія. Вінниця : ТОВ «Друк». 389 с.
- [4] Андрущенко Т.В. (2016) Ціннісна палітра європейського простору освіти (український вимір). Науковий часопис. нац. пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова. Серія 12, Психологічні науки. Вип. 4. С. 107 – 111.
- [5] Mozgalova, N.G., Baranovska, I.G., Hlazunova, I.K., Mikhalishen, A.V., & Kazmirchuk, N.S. (2021). Methodological foundations of soft skills of musical art teachers in pedagogical institutions of higher education. *Linguistics and Culture Review*, 5(S2), 317- 327. <https://doi.org/10.37028/lingcure.v5nS2.1355>
- [6] Демченко О. (2021) Європейські орієнтири у підготовці майбутніх педагогів до використання театру в соціально-виховній роботі. Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.) / за ред. О.А.Голюк ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. Вип. 10. С.467-471.

- [7] Жовнич О., Стахова І. Підготовка майбутніх педагогів до використання театральної діяльності у соціально-виховній роботі: європейський контекст. Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.) / за ред. О.А.Голок ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 10. С. 479-483.
- [8] Титаренко Т. (2013) Сучасна психологія особистості. 238 с
- [9] Макаренко Л. (2008) Все про театр і дитячу театралізовану діяльність. 128 с.
- [10] Шахрай В. М. (2011) Театральне мистецтво як чинник оптимізації взаємодії особистості та соціуму. Народна освіта: електрон. наук. фахове вид. 2011. Вип. № 1 (13). URL: http://narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/13/statti/shahrai.ht82

PREPARATION OF FUTURE PRIMARY AND CLASS TEACHERS FOR THE FORMATION OF SOFT SKILLS CHILDREN BY MEANS OF THEATER ART

Baranovskaya Iryna Heorhiivna

PhD of pedagogical sciences, associate professor,
Associate Professor of the Department of Art Disciplines of Preschool and Primary Education
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-8223-0739
iriskab1468@gmail.com

Demchenko Olena Petrivna

PhD of pedagogical sciences, associate professor, Dean of the Faculty of Preschool
and primary education named after Valentina Voloshina
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0000-0001-5975-4470
d_olena_pr@ukr.net

Grab Oksana Dmytrivna

senior accompanist of the department of art disciplines
preschool and primary education
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Vinnytsia, Ukraine
grabulka.67@gmail.com

Abstract. The article raises an important issue of reforming the higher education system, the introduction of innovative teaching technologies in the educational process of higher pedagogical universities. The characteristic tendencies in the development of the society are outlined, the important problems of the present are clarified, the needs of the labor market are studied, the directions of solving the problem of soft skills formation of pupils and children by means of theatrical activity are determined. The method of projects is recognized as an innovative tool for preparing future teachers for the formation of soft skills of students and children by means of theatrical activities. It has been found that the profession of primary school and art teacher is associated with all sorts of tense situations that have both positive and negative undertones. Pedagogical creativity is recognized as the basis of teacher success. The list of soft skills of future teachers is determined: creative thinking, emotional intelligence, efficient use of resources and effective communication, teamwork. These skills are considered vital for pupils and students. Theatrical art is chosen as a means of developing soft skills. The definition of the concept of theatrical activity is given.

The results of a survey of teachers-practitioners and students of 3-4 grades are presented, which helped to identify the contradictions in the system of Ukrainian education. The course of implementation in the educational process of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynsky of the Erasmus + project (Jean Monnet Module) 620252-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE "EU experience of soft skills development of preschool and primary school-age children by theater activities in teacher training ». The study does not cover all aspects of this problem. Further research is needed to develop integrated educational programs, work on the creation of a third generation university.

Key words: project, primary school teacher, art teacher, soft skills, theatrical art, theatrical activity.

References (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Sy`stema zasobiv efekty`vnogo vply`vu na emociynij`j rozvy`tok ditej. URL: <https://emotsijno-osobistisnij-rozvitok-ditej-v-umovakh-sim-ji.webnode.com.ua/sistema-zasobiv-efektivnogo-vplyvu-na-emotsijnij-rozvitok-ditej-doshkilnogo-viku>
- [2] Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly (2016). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
- [3] Lazarenko N.I. (2019) Profesiina pidhotovka vchyteliv u pedahohichnykh universytetakh Ukrainy v umovakh yevrointehratsii: monohrafiia. Vinnytsia : TOV «Druk». 389 s.
- [4] Andrushhenko T.V. Cinnisna palitra yevropejs`kogo prostoru osvity` (ukrayins`ky`j vy`mir). Naukovy`j chasopy`s. nacz. ped. un tu im. M.P. Dragomanova. Seriya 12, Psy`xologichni nauky`. 2016. Vy`p. 4. S. 107 – 113
- [5] Mozgalova, N.G., Baranovska, I.G., Hlazanova, I.K., Mikhailishen, A.V., & Kazmirchuk, N.S. (2021). Methodological foundations of soft skills of musical art teachers in pedagogical institutions of higher education. *Linguistics and Culture Review*, 5(S2), 317- 327. <https://doi.org/10.37028/lingcure.v5nS2.1355>.
- [6] Demchenko O. (2021) Yevropejs`ki oriyenty`ry` u pidgotovci majbutnix pedagogiv do vy`kory`stannya teatru v social`no-vy`xovnij roboti. Aktual`ni problemy` formuvannia tvorchoyi osoby`stosti pedagoga v konteksti nastupnosti doshkil`noyi ta pochatkovoyi osvity` : zbirny`k materialiv V Mizhnarodnoyi nauково-prakty`chnoyi Internet-konferenciyi (Vinny`cya, VDPU imeni My`xajla Kocyuby`ns`kogo, 22-23 kvitnya 2021 r.) / za red. O.A.Golyuk ; Vinny`cz`ky`j derzhavny`j pedagogichny`j universy`tet imeni My`xajla Kocyuby`ns`kogo, fakul`tet doshkil`noyi i pochatkovoyi osvity` imeni Valentyny` Voloshy`noyi. Vinny`cya: TOV «Merk`yuri-Podillya. Vy`p. 10. S.467-471.
- [7] Zhovnych O., Stakhova I. Pidhotovka maibutnix pedahohiv do vykorystannia teatralnoi diialnosti u sotsialno-vykhovnij roboti: yevropejskyi kontekst. Aktualni problemy formuvannia tvorchoi osobystosti pedahoha v konteksti nastupnosti doshkilnoi ta pochatkovoi osvity : zbirnyk materialiv V Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi Internet-konferentsii (Vinnytsia, VDPU imeni Mykhaila Kotsiubynskoho, 22-23 kvitnia 2021 r.) / za red. O.A.Holiuk ; Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichni universytet imeni Mykhaila Kotsiubynskoho, fakul'tet doshkilnoi i pochatkovoi osvity imeni Valentyny Voloshynoi. Vinnytsia: TOV «Merkiuri-Podillia», 2021. Vyp. 10. S. 479-483.
- [8] Ty`tarenko T.(2013) Suchasna psy`xologiya osoby`stosti. 238 s
- [9] Makarenko L. (2008) Vse pro teatr I dutjachy teatralizovany dijalnist.128s.
- [10] Shakhrai V. M. (2011) Teatralne mystetstvo yak chynnyk optymizatsii vzaiemodii osobystosti ta sotsiumu. *Narodna osvita: elektron. nauk. fakhove vyd.* 2011. Vyp. № 1 (13). URL: http://narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/13/statti/shahrai.ht82